

ŽLAHTNI DRŽAVLJAN ANTIKE

(Prof. Milanu Grošlju v spomin)

Na vsakdanji vožnji z openskim tramvajem sem med osmrtnicami v ljubljanskem *Delu* našel tudi ime profesorja Milana Grošlja.

Čez Aheron se je torej napotil istočasno z Edvardom Kardeljem: ko da je Slovenija hotela odposlati v Elizij poleg predstavnika svoje politične akcije tudi predstavnika svoje kulturne kontemplacije.

Kar vidim ga, kako je profesor stopil med asfodele: s svojim prožnim in obenem zbranim korakom, kmečko masiven in obenem aristokratsko udržan, s plemenito melanholijo za naočniki iznad strogih polnih lic.

Nezakonski sin in študent na ljubljanski Poljanski gimnaziji, učenec Lunjaka (*Die klassische Philologie hat auf ihr Banner die Akribie geschrieben!*) in Meilleta (*Znanosti ne zanima resnica, ampak dokazi!*), srednješolski profesor po Balkaniji in po Sloveniji, član predvojnega katoliškega starešinstva in medvojne Osvobodilne fronte, s temperamentno uklenjenostjo Gorenjca in tiho vitalnostjo trikrat poročenega moža, ki se je v jeseni življenja razživel ob fotografskem aparatu in ob avtomobilu. . .

„Ne vpisujte klasične filologije“, mi je rekel poleti 1945 na hodniku pred dekanatom ljubljanske filozofske fakultete, zaskrbljen za mojo krušno prihodnost.

Nisem ga ubogal.

Ah, klasični seminar, soba 89 tam na visokem v atiški strogosti Plečnikove knjižnice, z razgledom na strehe Križank in onkraj Barja na gozdnata pobočja Krima, ko se je času tam zunaj pravilo petletka in kominform in tržaško vprašanje. . .

Po tridesetih letih listam po zapiskih tedanjih predavanj profesorja Grošlja.

„. . . Slika o majestetičnosti latinščine je enostranska. . . Zadnje Nordново mnenje glede saturnija je za princip kvantitete. . . Les-sing je bil navdušen nad *Captivi* zaradi njihove moralnosti. . . Mnemonični obrazec za ferekratej: Verz je ferekratejski; mnemonični obrazec za glikonej: To je Glikonov znani verz. . . Goethe je priznaval, da je Horac velik pesnik v Epistulah in Satirah, v Odah pa da vlada *'furchtbare Realität. . .'*“

Med petimi slušatelji sem prihajal od najbolj daleč, iz fašizma, iz Julijske krajine, iz italijanske gimnazije.

V liceju me je klasičnih jezikov učil profesor, učenec Concetta Marchesija: lepoto antike mi je odprl, kakor to more storiti Roman, ki mu je estetika v krvi.

Toda moral sem priti k profesorju Grošlju, da je moje razmerje do antike preseglo emotivnost: da sem na primer zvedel, kaj je kritična izdaja, kaj je historična slovnica, kaj je bibliografija, kaj je klasična filologija, kaj je znanost.

Znanost: ena od njegovih sakralnih besed. A izgovarjal jo je brez scientistične omejenosti, s skrušenostjo humanista, ki se zaveda, v kakšen misterij je pogreznjen človek.

Dosti bolj kot v literaturi se je čutil doma v lingvistiki. A to še daleč ni bila gluhotična idejna in estetsko vrednota. Njegov slušatelj je čutil, kako njegova globinska človeškost dojema obojno, a jo sprti zakopava v neko svojo težkokrvno sramežljivost.

Sicer pa ni stopal iz svoje sokratske diskretnosti niti tam, kjer bi lahko objestil s svojim prefinjenim čutom za besedo bodisi v njeni etimološki, semantični ali sintaktični vlogi. Ta rojeni jezikoslovec je vsako izvirno hipotezo izrekal z bojzljivo previdnostjo. Bil je daleč od tistega slovnničarskega hegeljanstva, v katero se je v času pozitivizma razmahnila posebno nemška systemska obsedenost: stalno je opozarjal na vlogo analogije oziroma afekta pri ustvarjanju jezika.

Toda za tega strogega človeka je znanost ostajala znanost. In izpit je ostajal izpit.

Po prvem enournem kolokviju — Južničeva *Latinska slovnica*, s katero se je njegov študent moral tako rekoč habilitirati za študij klasične filologije — sem si 28. I. 1946 zapisal v dnevnik njegova vprašanja, na primer: „*...Ternae litterae in trinae litterae... Nomina heterogenea... 999 krat... Irealna apodoza v odvisnosti... Alius alia causa illata, quam sibi diceret... genitivus partitivus... Loquebatur, ut Thebanus scilicet... Memini dicere... Caesar ab Alesia discesserat...*“

A pri svojem uhajanju v literatenje — *In der Beschränkung zeigt sich doch der Meister*, me je svaril z Goethejem — sem se v njegovih očeh rehabilitiral šele s Sommerjevo *Historische Grammatik der lateinischen Sprache*, ko mi je po kolokviju rekel: Dobro ste študirali.

Potem so prišli še drugi kolokviji, iz latinskega glagola pa iz rimskega govornišva in rimske drame, vse tja do diplomske naloge naloge o Propercovem pesniškem jeziku.

V rodno Babilonijo sem odnesel eno svojih življenjskih srečanj-spomin na profesorja, ki se mu je ta naziv prilegal v najžlahtnejši polnosti: na človeka, ki sicer ni bil kreativec, a je bil nekaj vsaj enakovrednega — velik gospod v svoji stroki, prodoren pedagog, žlahtni državljani Antike.

Iz njegovega seminarja v Ljubljani sem se vračal, kakor bi se bil lahko vračal iz Heidelberga ali iz Oxforda: z nepozabno lekcijo o antiki v njeni zgodovinski pogojenosti in njeni kategorialni nadčasovnosti.

V naslednjih desetletjih sva se potem videla še nekajkrat, ko je potoval skozi Trst.

Pogovor—o indirektnem govoru, o Apuleju, o Pavlu—je bil brez čustvene intimnosti, a vendar pristržno uglašen na neko drugo intimnost, ki bi jo imenoval kozmično: pač intimnost tistih, ki se prepoznajo ob šifrah antične anthropeie.

Vem, da se mi bo iz mladostnih globin še vračal seminar, da se mi bo še vračal Krim tam v zeleni dalji, da se mi bo vračal neki dobri glas, ki bo presunjen pred čudežem besede in duha navajal:

„...*Blass, Die attische Beredsamkeit...Norden, Die antike Kunstprosa... Wilamowitz, Die Ilias und Homer...*“

Trst. 13 februarja 1979.

A. Rebula.